

Клименко К.В., старший науковий співробітник
відділу міжнародних фінансів та фінансової безпеки, к.е.н.
НДФІ ДННУ «Академія фінансового управління», м. Київ
Савостьяненко М.В., старший науковий співробітник
відділу міжнародних фінансів та фінансової безпеки
НДФІ ДННУ «Академія фінансового управління», м. Київ

Актуальні питання співробітництва України зі Світовим банком в умовах економічної рецесії та пандемії COVID-19

Характерними рисами сучасного етапу розвитку міжнародних економічних відносин є глобалізація, поглиблення інтеграції економік різних держав у світове господарство. Внаслідок об'єктивних економічних процесів і світових кризових явищ для багатьох країн пріоритетне значення має співробітництво з міжнародними фінансовими організаціями (МФО), особливо з Групою Світового банку, яке уможливорює ефективне використання оптимальних комбінацій кредитно-фінансових інструментів.

Група Світового банку, ресурси якої є одним із найбільших джерел зовнішнього фінансування і досвіду для країн, що розвиваються, вживає широкомасштабні, оперативні дії для підтримки економіки цих країн, а саме зміцнення їхніх можливостей для реагування на пандемію.

На сьогодні загальні обсяги фінансування Світовим банком в рамках понад 80 проектів та програм в Україні склали близько 14 млрд. дол. США. В оприлюдненому макроекономічному прогнозі Світового банку був збережений прогноз щодо розвитку економіки України, який Світовий банк зробив ще в квітні 2020 р. Тоді він зменшив прогноз на 7,2 в. п. порівняно із січневим прогнозом. Економіка України під час пандемії COVID-19 скоротиться на 3,5%. Це оптимістичніше, ніж прогноз уряду України (–4,8%) чи МВФ (–7,7%).

Річна оцінка Світового банку спирається на дані падіння валового внутрішнього продукту в I кварталі 2020 року на 1,5%. Валовий внутрішній продукт України, як очікується, зросте на 3% в 2021 році (на 1,2 в. п. менше, ніж очікувалося в січні). Більш широке розповсюдження інфекції по всьому регіону та пов'язані із цим обмежувальні заходи означатимуть ще більш жорстке скорочення споживання та інвестицій.

26 червня 2020 р. Рада виконавчих директорів Світового банку ухвалила рішення про надання Україні 350 млн. дол. в рамках Першої позики на політику розвитку в сфері економічного відновлення (ППР) на підтримку реформ, які є критично важливими для економічного відновлення. Ця позика також допоможе пом'якшити наслідки пандемії COVID-19.

Основні реформи, які підтримуються в рамках ППР, включають:

- зміцнення земельного та кредитного ринків шляхом створення ефективного ринку сільськогосподарських земель та врегулювання проблемних кредитів у державних банках;
- підтримку демонополізації та антикорупційних інституцій, а також реструктуризацію газового сектору;
- посилення системи соціального захисту для підтримки людей похилого віку, які є особливо вразливими до COVID-19.

В рамках цієї позики на політику розвитку надається 350 млн. дол. США на підтримку державного бюджету у скрутні часи. Світовий банк вітає зобов'язання уряду щодо реформ, спрямованих на підготовки економіки до відновлення зокрема, суттєві кроки, зроблені для зняття мораторію на продаж сільськогосподарських земель, та збільшення виплат вразливим групам населення похилого віку. Реструктуризація газового сектору шляхом створення незалежного оператора газотранспортної системи вже зараз забезпечує Україні отримання доходів від транзиту газу.

Зміцнення антикорупційних інститутів націлене на запровадження однакових умов у приватному секторі та посилення довіри інвесторів. Врегулювання проблемних кредитів у держбанках допоможе підвищити ефективність та доступність кредитування українських компаній.

Ця ППР є однією із двох запланованих позик. Друга ППР буде спрямована на надання підтримки у розробці додаткового важливого законодавства в сфері земельної реформи та подальше підсилення пенсійних виплат вразливому населенню похилого віку. ППР є частиною посиленої підтримки, яка надається Світовим банком Україні для запровадження заходів щодо подолання наслідків COVID-19 та доповнює додаткове фінансування 135 млн. дол. США на проект «Поліпшення охорони здоров'я на службі у людей» та 150 млн. дол. на проект «Модернізація системи соціальної підтримки населення України», яке було нещодавно схвалене Світовим банком.

Так, 3 квітня, 2020 р. було опубліковано звіт з оцінки системи державних видатків та фінансової підзвітності в Україні (ДВФП) за 2019 р. Оцінка була виконана Світовим банком у рамках Програми Європейського Союзу щодо реформування системи державного управління та управління державними фінансами (EUROPAF) та в тісній координації з Міністерством фінансів. Партнери з розвитку з Міністерства фінансів США та Швеції були в складі групи з виконання оцінки. Звіт представляє діагностику ефективності управління державними фінансами на національному рівні та відзначає зміни, що відбулися в ньому після попередньої оцінки державних видатків та фінансової підзвітності у 2015 р.

В Україні відбулася четверта оцінка державних видатків та фінансової підзвітності на національному рівні. Попередні оцінки державних видатків та фінансової підзвітності проводились у 2006, 2011 та 2015 рр.: результати попередньої оцінки лягли в основу стратегії реформування системи управління державними фінансами країни на 2017–2020 рр. Результати ж поточної оцінки закладають основу нової стратегії реформування Уряду України на 2021–2024 рр.

Оцінка державних видатків та фінансової підзвітності за 2019 рік відзначає що уряд України досяг прогресу у застосуванні Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку в державному секторі (МСБОДС). Згідно з даними звіту, Урядом було удосконалено інструменти макроекономічного та бюджетного прогнозування, а також підвищено рівень прозорості в сфері управління державними фінансами шляхом запровадження відкритого порталу з бюджетними даними та системи електронних закупівель «ProZorro».

Порівняння оцінок ДВФП за 2019 та 2015 роки говорить про те, що багато показників та параметрів покращилися, зокрема ті, що стосуються фіскальної дисципліни, стратегічного розподілу ресурсів та ефективного використання ресурсів для надання послуг. Однак деякі показники погіршилися з моменту останньої оцінки ДВФП. Наприклад, скорочено час на підготовку бюджету, скоротилася кількість позаконкурсних публічних закупівель та зменшилась кількість аудитів фонду заробітної плати порівняно з попередніми оцінками ДВФП. Методологія базується на міжнародних стандартах та передовому досвіді, відібраних та узагальнених досвідченими фахівцями-практиками.

27 квітня 2020 року Рада директорів Світового банку затвердила додаткове фінансування в розмірі 135 млн. дол. США для Проекту «Поліпшення охорони здоров'я на службі у людей», з метою розширення заходів реагування на пандемію COVID-19, які запроваджуються в секторі охорони здоров'я в Україні. В рамках діючого проекту «Поліпшення охорони здоров'я на службі у людей» надається допомога у відновленні міських лікарень та фельдшерсько-акушерських пунктів у сільській місцевості, закупівлі сучасного обладнання та покращенні якості медичних послуг. Початкова сума інвестицій, у розмірі 215 млн. дол. США, спрямовувалася на підтримку реформ в секторі охорони здоров'я, покращення надання послуг, а також підвищення ефективності системи охорони здоров'я в цілому. Додаткові кошти, у розмірі 135 млн. дол. США, допоможуть Україні здійснити необхідну модернізацію лікарень та впровадити важливі реформи, а також у провести навчання для тисяч українських лікарів щодо надання сучасних медичних послуг.

В рамках Проекту також надаватиметься підтримка для загального фонду державного бюджету з метою забезпечення потреб населення у медичних послугах. 35 млн. дол. США спрямовуються на діяльність з протидії поширенню епідемії COVID-19. Ці кошти будуть використані на закупівлю необхідних матеріалів та обладнання в рамках заходів реагування на COVID-19, які впроваджує країна, проведення необхідного навчання для медичного персоналу, підтримку комунікації у наданні громадянам важливої публічної інформації. Нові виділені кошти також будуть використовуватися на відшкодування фінансування українським закладам охорони здоров'я, які надають послуги пацієнтам із COVID-19.

Викладене дозволяє виснувати, що за 29 років незалежності Україна розвивала плідне співробітництво з МФО. Було досягнуто певних позитивних результатів, однак залишається низка невирішених питань, які перешкоджають поглибленню взаємовідносин. З одного боку, співпраця з МФО:

- є надійним і стабільним джерелом довгострокового фінансування пріоритетних проектів розвитку;
- дає змогу отримувати кредитні ресурси за найвигіднішими умовами для розбудови стратегічно важливих секторів економіки й інфраструктури;
- передбачає упровадження структурних реформ;
- передбачає фінансування державного бюджету та регулювання платіжного балансу;
- забезпечує доступ до найкращої міжнародної практики, стандартів і професійної експертизи проектів.

З іншого боку, кредити МФО формують довгострокову боргову залежність, хоч і надають допомогу в середньостроковому періоді.

Враховуючи зазначене вище, варто відзначити, що під час розроблення нових стратегічних документів слід зважати на головні аспекти реальної картини співпраці з міжнародними фінансовими організаціями, дотримуючись національних інтересів у сфері підтримання відповідного рівня фінансової безпеки держави. Водночас варто об'єктивно оцінювати ситуацію, забезпечувати режим максимального сприяння для вжиття взаємовигідних заходів за участю міжнародних партнерів.